

Váltságdíj hitünkért: a csoda művelése

„Ekkor magához hívta a sokaságot tanítványaival együtt, és ezt mondta nekik: »Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztyét, és kövessen engem. Mert aki meg akarja menteni az életét, az elveszti, aki pedig elveszti az életét énértem és az evangéliumért, megmenti azt. Mit használ ugyanis az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall? Mert mit adhat az ember váltságdíjúl a lelkéért?«” (Mk 8,34–37)

Kedves Testvéreim!

Amikor valaminek az elkerülhetetlen közelsége megérinti az embert, azt szoktuk mondani: benne van a levegőben! Benne volt ezen a télen is a levegőben a régi nagy telek szaga, a közeledő hófelhők gomolygása s végre, a hideg és a hó! Benne volt a levegőben 25 évvel ezelőtt is a politikai és társadalmi változás szükségese, és sokkal erősebben érződött a végét járó zsarnokság szagánál, majd a puszkapor füstjénél is! A régiek még jobban érezték e jelzéseket: akkor több minden benne volt a levegőben, talán azért, mert az ember érzései akkor figyelmesebbek voltak, talán mert az ember jobban együtt élt a természettel, talán mert többet törődött lelke, szelleme, hite dolgaival... Úgy emlékszem teológiai tanulmányaimból, hogy ahogy a 16. századi Európában benne volt a levegőben a törődés a vallás dolgainak megváltoztatásával, ugyanúgy a *transzilván ájéban* is benne volt az érdeklődés, a készség e változások meghonosítására. Sőt, benne volt egy máshol nem látott lelkület is a mikéntre, hogy hogyan történjen mindez: pl. emberien, erőszak nélkül, türelmesen! Ami pedig minket, unitáriusokat illet, ez a levegőben benne levő, átforgató, újat teremtő lehetőség 1568. január 13-án Tor-dán egy csodában valósult meg: az erdélyi országgyűlés határozatában a lelkiismereti és vallásszabadság kimondásáról, aminek nyomán a csoda testet öltött egyházunk szervezetének, földi leképezésének megformálásában!

¹ Elhangzott 2015. január 13-án a kolozsvári belvárosi templomban.

447 év alatt sok minden történt e csodával is, Egyházunkkal is, némelyek a javára, mások a rovására fordultak. És mégis, én ma is azt érzem, az Isten iránti hála és őseink iránti elismerés mellett, hogy számunkra ma is sok jó munka lehetősége van benne a levegőben! Az egységes Magyar Unitárius Egyház szervezeti valósága, a nemzeti és nemzetközi csillagok kedvező állása, a régi és új vezetői készségek tudása, a sok jó munkás beállása Isten aratásába azt sugallja, hogy az unitáriusok számára nemcsak folytatódik, de fokozódik a hűséges evangéliumi élet, a jobb szolgálat, az eredményesebb hivatás-betöltés lehetősége! Ma e jobb szolgálathoz szeretnék 1568 örökségéből erőt meríteni, s ama januári csoda fényénél és melegénél rávilágítani mai lehetőségeink és tennivalóink útjaira.

Az evangéliumból, Jézustól, a mi tanítómesterünktől ma is arra hallunk biztatást, ami a 447 év alatt útmutatás, megtartás, áldás volt számunkra: az unitárius mivolthoz való hűségre, vallási sajátosságaink vállalására, egyedi értékrendünk megőrzésére, sőt: felkínálására a levegőben levő sok keresés, szükséglet és lehetőség számára. Én is úgy értékelem, hogy ha a múltban nem tudtunk volna unitáriusul élni, ha nem ragaszkodtunk volna meghatározó értékeinkhez, ha nem éltük volna meg a sajátosság életét, miközben nyújtottuk, védtük és vártuk a másság elfogadását, már rég eltűntünk volna az egyházi térképekről.

Ezért én ma is úgy hallom, hogy Jézus a mi sokaságunkat is magához hívja, és nekünk is ezt mondja: Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg gyarló, gyenge, gyáva, tudatlan, jellegtelen, arctalan önmagát, vegye fel sajátos, jellemző, egyedi, nehéz-de-gyönyörűségeket keresztyét, és kövessen engem, mindenki a maga módján: az unitáriusok unitáriusul, mások pedig másként. Mert aki meg akarja tartani az életét – úgy, hogy célá teszi és nem lehetőséggé, úgy, hogy feladja lényegét, sajátosságait, jellemzőit –, az elveszti. Egy lesz a sok közül, jellegtelen, arctalan sorozatrésze lesz az általánosnak. Aki pedig nem félti az életét, mert tudja, hogy az magában nem ér eleget, aki annál fontosabbnak tartja a tartalmát, az értékeit, a szolgálatot, Jézus követését, az evangéliumot, aki meg van győződve, hogy életének értelme a sajátos értékek hétköznapi, kézzelfogható, dolgos szolgálata, az megmenti azt. Mert az egész világ megnyerése sem használ semmit, ha az ember lelkében kárt vall: nem hű ahhoz, aki, nem vállalja fel azt, amilyen, nem fejezi ki a nevét, nem éli meg az üzenetét – szíve, szava és szolgálata nincs összhangban. Mert az ember, és az egyház, váltságdíjul a lelkéért nem adhat oda semmi mást.”

Hogy ki vagyok én, mint személy, hogy kik vagyunk mi, mint közösség, néha nehéz megválaszolni. E talánnyal kapcsolatban már Apollón isten is segíteni akart a régi görögöknek a delphoi szentély bejárata fölé írt útbaigazítással:

„Gnóthi szeautón – ismerd meg önmagadat!” Elsőnek Platón idézi Kharmidész című munkájában e feliratot, mint ami az emberi sors megjelenítése: aki nem érti vagy félreérti a sorsát, az elveszíti – mondja. Apollón intése szerint az ember sorsa kifürkészhetetlen, az ember maga a rejtvény, amelyet csak úgy fejthet meg, ha megismeri énjét. „Ismerd meg valódi énedet!” Hérakleitosz szerint ez az én az éthoszt, az ember lelkét, szellemét jelenti. Valódi énünk a jellemünk, erősségeink s gyengeségeink gondolkodásunk és cselekedeteink által mutatkozik meg: „Kinek-kinek éthosza a sorsa” – olvassuk egy másik Hérakleitosz töredékben. Az „Ismerd meg önmagad!” parancsa hát erről szól: tudatlan, titokzatos, gyenge, gyarló lényedben is értsd meg, fogadd el, fedezd fel jellemző, legbelső, erényes mivoltodat, és állítsd vissza a vezetését életed felett.

Kedves Testvéreim! Én ma délelőtt Tordán a főtéri katolikus szentély bejárata felett egy unitáriusoknak és másoknak szóló üzenetet olvastam: „Estini szeautón – vállald fel önmagad!” E vállalás, e megélés nélkül az ismeret nem ér eleget. Az évenként Tordára, Dévára zarándoklásnak, a méltató istentiszteleteknek és ünnepélyeknek, sőt az év többi egyházi munkájának is csak akkor van értelme, ha valónk lényege: éthoszunk meg tud mutatkozni a gondolatokon, beszédeken és cselekedeteken. A tordai országgyűlésnek, Dávid Ferenc könyveinek és mártír-halálának, hitvalló őseink áldozatának és építkezésének is csak akkor volt értelme, ha az általuk kiszenvedett, felvállalt s mindennél fontosabbnak tartott értékek a mai szolgálatunkon is meglátszanak. Ez unitárius értékeket, személyi és közösségi erényeinket ismerni ismerjük: a szabadságot és a szabadelvűséget, a nyitottságot és a türelmességet, a rugalmasságot és a sokszínűséget. A kérdés, az hogy vállaljuk-e őket, és védjük-e őket ma is? Megéljük-e, és éltetjük-e őket ma is? Ezek alapján döntjük-e el, hogy mit mondunk, és mit cselekszünk? Ezek-e forrásai, táplálói vallási és erkölcsi, személyi és szervezeti tetteinknek?

Kedves Testvéreim! A kolozsvári és erdélyi és Kárpát-medencei levegőben ma az van benne, hogy mi is az unitárius erények újraélesztésének új lehetőségéhez értünk. Az erények, és harmóniájuk: a jellem azok ma is, amelyek a jó életre s a jó szolgálatra segítenek. A mai korban, amely a személyt isteníti, az erény mint az erkölcsös élet elérésének eszköze, a vallás mint az önmegvalósítás erőforrása egyénnek és közösségnek igenis jó lehetőség! A sajátosságok kifejezésre segítése és védelme, a lelkiismereti és vallási meggyőződés szabadságának hirdetése ma jó lehetőséget teremt válaszolni egy olyan világ kihívásaira, ahol sok kereső személy a lelkéhez illő közösséget várja, ahol sok önmagát vállaló embert a másságáért megtorlás ér, ahol a sajátosságok megmutatására üldözés a válasz. Sőt ott is, ahol ma is tízeztől, százaktól, ezrektől veszik el a sajátosság, a véle-

mény, a meggyőződés kimondásának jogát... Mert a világban nem csak látványos fegyveres erőszak létezik, pl. Párizsban, Nigériában, Ukrajnában, hanem csendesebb, de annál alattomosabb házi erőszak is, lelki elnyomás is, hitbéli zsarnokság is, véleményelfojtás is. Az önmagunkká levéshez szabadságot kérő nyelvezet fontos eszköz lehet azon próbálkozásban, hogy segítségül kínáljuk a hit erőforrását, az elfogadás magatartását, a szeretet irányítását.

Unitárius vallásunkat 447 éve úgy jellemezzük, mint amely a jellem általi üdvözülésben hisz, és nem a hit vagy a kegyelem általi megváltásban. Nekünk ma is hinnünk kell a jellem s az erények erejében, az értékek szolgáló mivoltában! Ezt jelentse ma is a Jézus-követés, ez unitárius életeszemély: a félnék én megtagadását, a sajátosság kereszttjének bátor felvételét, és az egyedül a lelkiismeretnek megfelelő szolgálatot. Ezáltal az egész világot nem nyerjük meg, csak esetleg egy részét, de elnyerjük annak dicséretét, aki e szolgálatra elhívott: Istenét. A lelkünkért váltságdíjat neki nem adhatunk, de életünkért háladíjat jó szolgálatban igen!

Hogy hogyan, azt Nagy Lászlónál – a költőnél – találóbban nem tudnám én sem elmondani, aki 1973-ban ezt írta *Hegy-i beszéd* című versében: Műveld a csodát, ne magyarázd /sehova kacszázik minden út / jobban tudjuk a jövőt a múltnál! / válasszuk a villám jelenét, / különben tyúktetű-borzalom / fut föl a lábodon agyadig, hajad gyökeréig / mintha párban láncolva lennénk baromfiólra, / pedig ülünk a bazalthegyen // Ne félj te a sorstól, én se félek / mélyek a mi kútjaink s mennyi / ér tölti fel újra a villám / állhat beléjük s nem lesz aszály / csodában élünk: az édes nyálat / fűszálak ablakká húzzák körénk / s ne félj a sorstól, ne félj a rongytól / gúnyánkat megtermi ránk a fény / jussunk a szegények leleménye / s lesz a babáknak télre cipő / (...) műveld a csodát ne magyarázd...”

Kedves Testvéreim! A lelkiismereti és vallásszabadság vállalása és védelme ezért egy unitárius csoda! A kimondására emlékező napon, a mindenkori január 13-án a mi dolgunk az, hogy ne csak magyarázzuk, hanem bátorítást kapjunk a művelésére. Utána pedig, az ünneptelen időkben, a hétköznapi csodálatos lehetőségeiben éljük is meg azt, hogy közünk van ehhez a csodához! Mert az igazi csoda akkor történik meg velünk is, ha a mában mi is kimondjuk, mi is biztosítjuk és mi is védjük a szabadságot. Azt, hogy az embernek joga van lelkiismerete szerinti meggyőződéssel irányítani életét, benne hitéletét is. Azt, hogy a vallás választása ma is szabad, s e szabadság elleni bűn és vétek erőszakkal, korlátozással vagy rejtettebb eszközökkel, pl. a családi hagyományra, vagy az egyházatyák írásaira való hivatkozással útját állni a szabadságnak. A január 13-ának csak akkor van értelme, sőt a tordai 1568-ának is csak akkor volt, ha naponta megélünk, ha szolgálatunkban megmutatunk valamit az örökségéből. Ezáltal fogjuk

csak jobban tudni a jövőt a múltnál: hiszen alakítjuk és formáljuk, nem csak elismerjük és méltatjuk, és ezáltal tudjuk a villám jelenét választani: hitünk fényénél megmutatni jó szándékú, felelős, szeretetteljes sajátosságainkat.

Kedves csodákra képes Testvérem! Ne félj a sorstól, én sem félek, mert erősebb annál a Gondviselés! És erősebb a tudatunk is, az elhívásunk, hogy minket, magyar unitáriusokat jó szolgálatra, emberek és közösségek építésére, csodák művelésére hívott el Isten. Sehova kacsázik minden út, mert minden utat nem lehet, és nem kell bejárni, csak a magunkét. Mi a sok közül azokat keressük, és azokra álljunk rá, és azokat egyengessük, amelyeken szabadon, méltósággal, szeretettel lehet járni. Ezen az úton mi ne versengjünk senkivel, nekünk ne a nyereség legyen a cél, hanem a haladás, ehhez pedig csak önmagunk kell lennünk, legjobb önmagunk!

Ne láncoljuk hát magunkat félelemmel, kishitűséggel baromfiólakra, hiszen bazalthegyen ülünk ma is, megvannak a jó szolgálathoz a tartalékaink, az erőforrásaink, a készségeink. Mélyek a mi kútjaink, s mennyi ér tölti fel újra és újra, nap mint nap: mennyi segítő, jó szándékú hozzájárulás, mennyi áldozat, mennyi törődés, mennyi munka! Nem lesz aszály, ha a kevésen is hüen gazdálkodunk, ha erőinkkel jól sáfárkodunk, ha a szegények leleményét használjuk, ha a Gondviselés áldását kamatoztatjuk: termésre visz a szolgálatunk! Ne félj a sorstól, s ne félj a rongytól se, gúnyánkat megtermi ránk a jó élet fénye, s lesz a babáknak télre cipő! Csak műveld, műveld a csodát, ne magyarázd!

Ámen.